

ER WORDT ERG MAKKELIJK GEDACHT OVER DUURZAAMHEID

Tétris is de belangrijkste Design & Build projectinrichter van Europa. Dit dochterbedrijf van vastgoedspecialist JLL is gespecialiseerd in het ontwerpen, bouwen en inrichten van ruimtes zoals voor kantoren, retail, hotel en logistiek. **Babette Bouman, Head of Design** bij Tétris, ziet een zorgelijke ontwikkeling, die zich ook in haar vakgebied uit: 'De ontwikkeling van 'sustainability' vind ik heel moeizaam verlopen.'

Er worden heus wel wat mooie projecten gerealiseerd, waar met veel liefde en aandacht een werkelijk duurzaam gebouw is neergezet', verduidelijkt Bouman. 'Het nieuwe hoofdkantoor van Triodos Bank bijvoorbeeld, is heel goed en duurzaam, circulair, gemaakt. Maar verder wordt de markt wel erg overspoeld met projecten waar zonder overtuiging het woordje "circulair" is opgeplakt. Dat vind ik een zorgelijke ontwikkeling. Het is lastig om mensen ervan te overtuigen dat de grondstoffen werkelijk op aan het raken zijn. Veel duurzaamheid wordt met de mond beleden. Daarbij helpt het niet dat de stok achter de deur van de overheid niet wat groter wordt.'

OPDRACHTGEVERS

Voor veel opdrachtgevers maakt werkelijke duurzaamheid, werkelijke circulariteit ook niet zo veel uit, stelt Bouman. 'Die houding komt nogal eens voort uit onwetendheid. Beter gezegd, er wordt eigenlijk veel te makkelijk over gedacht. Er wordt een BREEAM- label aan een gebouw geplakt, de puntjes zijn behaald. Maar de echte beleving, die is er niet. Leveranciers van materialen vertellen ook nogal eens prachtige verhalen die niet ten volle kloppen. Daarbij weet ik heus wel dat er soms veel onderzoek nodig is om echt duurzame grondstoffen en materialen te vinden. Gezien de druk op bouwprojecten is daar niet altijd tijd voor. Het gevolg is wel dat het voor ontwerpers die sustainability werkelijk serieus nemen het vaak echt hard werken is. Je moet altijd vriendelijk op je strepen blijven staan om een stap verder te kunnen zetten. Want het kan wel, je kunt gebouwen en werkplekken nu echt duurzaam bouwen.'

URBAN MINING COLLECTIVE

Een hoopgevend initiatief vindt Bouman het Urban Mining Collective van New Horizon. 'Onlangs was ik weer op een bijeenkomst. Ze zorgen ervoor dat materialen uit gesloopte of te slopen gebouwen worden geoogst en hergebruikt. Ze labelen al die materialen, zoals kabelgoten, gipsplaten, beton, en die kun je opvragen voor nieuwe projecten. De stroom materialen is nog niet constant. Maar dit is wel een echt begin. Er zijn nu circa 35 bedrijven bij aangesloten en het worden er steeds meer. De Duitse gipsplatenmaker Knauf bijvoorbeeld doet mee, wij zijn partner. Natuurlijk moet er nog een hoop gebeuren. Zo worden die hergebruikte gipsplaten soms anders gemonteerd dan ze worden aangeboden, wat tot een extra tussenstap op de bouw leidt. De conservatieve houding vanuit de bouwwereld maakt dit soort adapties sowieso soms ook extra lastig.'

STIMULEREN

Bouman vindt het de taak van haar bedrijf om opdrachtgevers ervan te doordringen dat het anders kan en dat je ook op de bouw met innovatieve circulaire materialen echt uit de voeten kan. 'Wij zijn nu met Urban Mining Collective materiaalstromen aan het bekijken, om zo nog meer circulaire materialen te kunnen toevoegen. Waarbij hergebruikte materialen voor het interieur vaak nog niet heel goed zijn gelabeld. Je moet er echt bovenop zitten om zaken in beweging te krijgen. Je wil dat iedereen snapt dat de tijd dringt. Bij Tétris voelen we een grote verantwoordelijkheid om onze stem te "verheffen" hierover. Maar wij kunnen alleen adviseren om in een bepaalde richting te denken. Het gaat erom dat steeds meer partijen in de bouw het zelf ten volle

geloven en het in de praktijk gaan brengen. Wij willen bedrijven waarvoor we werkplekconcepten uitdokteren en realiseren graag adviseren over wat circulariteit werkelijk is, kan zijn. Maar dan moeten ze wel echt erover willen nadenken.'

HOKJESDENKEN

'Want er wordt nog veel te veel in hokjes, vakjes gedacht', voegt Bouman toe. 'Ja, check, dat duurzame label heb ik, dus ik ben goed bezig. Maar hoe je je bedrijf werkelijk duurzamer kan maken, verdwijnt uit zicht. Eten we bijvoorbeeld gezond, met vers fruit en seizoensgebonden groenten, die je dus niet van ver hoeft te halen en je transportkosten bespaart. De diepere laag van sustainability dus, die in eerste instantie lang niet altijd te

maken heeft met de gebouwde omgeving. Het gaat nog altijd veel en vaak over tijd en geld, en gelukkig ook wel vaker over kwaliteit. Maar nauwelijks over duurzaamheid. Terwijl mensen veel meer zouden kunnen genieten van hun werkplekken als die niet alleen goed en comfortabel zijn, maar ook van echt goede, duurzame en liefst hergebruikte materialen zijn gemaakt. Dat je tevens echt goed, lokaal voedsel eet in de bedrijfsrestaurant. Het moet overal in verweven gaan zitten. Dan wordt duurzaamheid een logisch concept en gevoel. Zoals je in een restaurant ook van een eerder gebruikt bord eet. Dat is vanzelfsprekend. Die vanzelfsprekendheid zou ik ook graag in de bouwwereld zien als het over hergebruik van materialen gaat.'

'IN EEN RESTAURANT EET JE OOK VAN EEN EERDER GEBRUIKT BORD'

Wat was de belangrijkste les uit 2019

'Belangrijk is om altijd te blijven leren. Vooral om kennis te delen op een positieve manier. Geen kritiek maar feedback. Evalueren en groeien.'

Welk cijfer geef je 2019

'Ik ben niet snel tevreden en toch krijgt 2019 krijgt van mij een 8,5. Tétris is ongelooflijk snel gegroeid en de

projecten die we doen zijn in kwaliteit en omvang nog veel sneller gegroeid. Dat is een fijne constatering.'

Wat staat er op de agenda voor 2020

'Op de agenda staat nu al een enorme pijnlijken aan projecten. Niet alleen met het Nederlandse team maar - aangezien Tétris ook gevestigd is in Europa, Zuid- Afrika en Zuid- Amerika - met het hele internationale team.'

Wat is je droom voor de toekomst

'Mijn droom is dat wij als Tétris EMEA waardevolle en duurzame projecten kunnen maken voor gebruikers. Places, People, Enjoy!'